

הוויכוח בלבנון על המגעים הישירים עם ישראל

אורנה מזרחי וחנה ליברמן-אלמו | גיליון 2183 | 10 באוגוסט 2026

ההחלטה ההיסטורית של ההנהגה הלבנונית לקיים שיחות ישירות עם ישראל ולחתום על הסכם המסגרת עימה ביוני עוררה פולמוס פנימי נרחב בלבנון. המהלך עורר מחלוקת גם במישור המשפטי, לנוכח החקיקה הלבנונית האוסרת על קיום קשרים בין ישראלים לאזרחים לבנונים, המסתכנים בעונשים כבדים אם יפרו את החוק. ההנהגה הלבנונית נמנעת בשלב זה משינוי החקיקה ומאמצת מול חזבאללה ותומכיו, המאשימים אותה בבגידה, את הפרשנות לפיה החוקה הלבנונית מעניקה לה סמכות לקיים את המגעים מול ישראל לטובת הגנה על ריבונות לבנון. במקביל, היא מאמצת כללי התנהגות זהירים במגעים אלה. מבחינת ישראל, מוטב להימנע בשלב זה מהתערבות בוויכוח הפנים-לבנוני ולא להציב דרישה רשמית לשינוי החוק או לקיום מפגשים של ראשי המדינות. במקום זאת, עדיף שישראל תותיר את הנושא לטיפול ההנהגה הלבנונית בהתאם להתפתחויות עתידיות.

כחודש לאחר הצטרפות חזבאללה למלחמתה של איראן נגד ישראל וארצות הברית ב-2 במארס, החליט נשיא לבנון לפתוח בשיחות ישירות עם ישראל, אשר הובילו לחתימת הסכם המסגרת ההיסטורי בין המדינות בחסות ארצות הברית ב-26 ביוני. אמנם, השיחות על הסדר עם ממשלת לבנון לסיום העימות מתנהלות בארצות הברית בין משלחות בדרג נמוך יחסית בהובלת שגרירי שתי המדינות, אך מדובר באירוע מכונן ביחסיהן, במיוחד לנוכח הקפדתה של ממשלת לבנון עד כה להימנע ממגעים רשמיים עם ישראל. כך, למשל, במשא ומתן על סימון הגבול הימי שהוביל להסכם שנחתם באוקטובר 2020, בתקופה שבה היה לחזבאללה מעמד דומיננטי בתהליכי קבלת ההחלטות בלבנון, ההנהגה הלבנונית עמדה על כך שיתקיימו שיחות עקיפות בין הצדדים. שיחות אלה התנהלו בתיווך אמריקאי ובנוכחות נציגי האו"ם, כשחברי הממשלת הלבנונית נמנעים מכל מגע ישיר עם הישראלים.

בעקבות חתימת הסכם המסגרת ביוני והמשך השיחות הישירות הרשמיות בין הצדדים, מתנהל בלבנון ויכוח פנימי ער בנושא. ויכוח זה חושף את הפער העצום בין התומכים בסיום מצב המלחמה ובכינון יחסים טובים עם ישראל לבין גורמי "ההתנגדות", קרי חזבאללה ותומכיו. מצד אחד, כלי התקשורת תומכי ההנהגה מסקרים בהרחבה ובחיוב את המגעים עם ישראל. בנוסף, ניכרת נכונות גוברת מצד גורמים שונים לחשוף את תמיכתם באפשרות חתימת הסכם שלום עם ישראל ואף את קשריהם האישיים עם ישראלים, תוך שהם מסתכנים במהלכים משפטיים נגדם שעלולים להוביל לעונשים חמורים. מצד שני, חזבאללה ותומכיו מגנים באופן מפורש ובוטה את ההחלטה לקיים את השיחות הישירות ולחתום על הסכם המסגרת, המוצג על ידם כמהלך של כניעה והשפלה, ומאשימים בבגידה את כל מי שמקיים קשרים עם ישראלים או אף מדבר על כך.

הבסיס המשפטי של האיסור על מגעים עם ישראלים

האיסור הלבנוני הרשמי על מגעים עם ישראלים נשען על שני חוקים מרכזיים:

- **חוק העונשין מ-1943** (צו מס' 340), העוסק בעבירות בגידה ופגיעה בביטחון המדינה, הקובע עונשים חמורים (ממאסר עולם עם עבודות פרך ועד עונש מוות במקרים החמורים ביותר) בגין שיתוף פעולה עם "מדינת אויב".
- **חוק החרם על ישראל** שאומץ בפרלמנט הלבנוני ביוני 1955. חוק זה הרחיב את האיסור גם למישור הכלכלי והמסחרי ואסר התקשרויות ישירות או עקיפות עם גורמים ישראלים, ייבוא מוצרים ישראלים וקשרים מסחריים עם חברות המקיימות פעילות בישראל.

חוקים אלה מהווים את הבסיס להגשת כתבי אישום נגד אזרחים לבנונים בגין מגע עם ישראל. על פי החקיקה הלבנונית, עבירות אלה נדונות **בבתי דין צבאיים** הכפופים למשרד ההגנה – עובדה שהופכת את אכיפת החוקים לסוגיה ביטחונית ולא רק אזרחית. העונשים הכבדים על מגעים עם ישראלים, גם אם היו תמימים, גרמו לאורך השנים להימנעות אזרחי לבנון מכל מגע עם ישראלים מתוך חשש שיועמדו לדין וייענשו בחומרה. מוכרים מקרים רבים במהלך העשורים האחרונים בהם בית המשפט הצבאי בלבנון גזר עונשים כבדים על אלה שהאשמו בעבירות בגידה ושיתוף פעולה עם האויב. אף שהחוקים אינם מתייחסים לישראל במפורש, בפועל הרוב המכריע של ההליכים עסק במגעים עם ישראל או בשיתוף פעולה עימה. לאורך הזמן אף הורחבה תחולת החוקים, ומעבר למגעים רשמיים נאסרו גם קשרים בלתי רשמיים עם ישראלים: קשרים אקדמיים, עסקיים ותרבותיים. עדויות על קשרים מסוג זה שימשו ומשמשות עד היום בסיס לצעדים משפטיים נגד המעורבים בכך.

ככל שהתחזק מעמד חזבאללה, כך גם גברו המקרים בהם השתמש הארגון בחוקים אלה לקידום האינטרסים שלו. חקיקה זו הפכה לכלי בידיו והוא דאג להעמדתם לדין ולמאסרם של מתנגדי הארגון, שהאשמו בקשרים עם ישראל, בשיתוף פעולה עם האויב ובבגידה במדינה. זאת, תוך שהוא מנצל את אחיזתו בבתי הדין הצבאיים (שופטים מטעם חזבאללה או התלויים בחסדיו), אשר עד היום נתונים לביקורת ציבורית בטענה שהם נתונים להשפעת חזבאללה.

הוויכוח החוקתי בעקבות השיחות הישירות

במסגרת הדיון הציבורי, מתנהל גם ויכוח על מידת חוקיות החלטת ההנהגה לקיים את השיחות ולחתום על הסכם המסגרת עם ישראל. בוויכוח זה ניתן לזהות מספר גישות:

- (1) המחנה הממלכתי, הכולל את הנשיא, הממשלה ומשרד החוץ, הרואה במשא ומתן כלי להשבת סמכות המדינה בנושאי מלחמה ושלום ולהשגת נסיגה ישראלית, ומציג זאת ככלי לביסוס הריבונות הלבנונית, תוך הישענות על סעיף 52 בחוקה.¹
- (2) מחנה חזבאללה, שאינו שולל מגעים טכניים ועקיפים עם ישראל בנושאים מוגבלים המשרתים את האינטרס שלו, אך מתנגד באופן נחרץ לשיחות ישירות עם "האויב הישראלי" ודורש אכיפה מלאה של "חוק החרם", מתוך חשש למתן לגיטימציה לקיומה של ישראל והידרדרות ל"נורמליזציה" עימה.
- (3) מתנגדי חזבאללה, הטוענים כי אין כל מניעה חוקתית לניהול משא ומתן עם ישראל, וכי ההתנגדות לו משמרת את שליטת חזבאללה בהחלטות על מלחמה ושלום. חלק מדוברי מחנה זה אף קוראים לביטול או לצמצום חוקי החרם על ישראל.

במקביל, מתנהל פולמוס בקרב אנשי משפט לבנונים. בקרב אלה, יש המבחינים בין סמכות המדינה לנהל משא ומתן מדיני לבין חוקיות ההליך ותוכנו, אף שהם אינם נמנעים מביקורת על כשלים בקידום המהלך מבחינה חוקית (היעדר אישורים נדרשים) ועל התחייבויות במסגרת ההסכם (הסכמת לבנון שלא לתבוע את ישראל בפורומים בינלאומיים). במסגרת זו, זכתה להתייחסות רחבה פרשנות המשפטן הלבנוני סעיד מאלק, אשר טען במאמר בעיתון אל-אוסט ב-12 באפריל 2026 כי הפרשנות של המבקרים את עצם החתימה על ההסכם מוטעית. לדבריו, חוק החרם משנת 1955 וסעיפי חוק העונשין מסדירים את התנהלותם של אזרחים פרטיים ושל חברות מסחריות, אך **אינם מגבילים את סמכות המדינה**

¹ הנוסח של סעיף 52 לחוקה הלבנונית הוא: "נשיא הרפובליקה מופקד על ניהול המשא ומתן להכרזת אמנות בינלאומיות ועל חתימתן בהסכמת ראש הממשלה. אמנות אלו אינן נחשבות למאשרות [נכנסות לתוקף] אלא לאחר הסכמת הממשלה [הקבינט]. הנשיא מביא את דבר האמנות לידיעת הפרלמנט ככל שאינטרס המדינה וביטחונה מאפשרים זאת. אולם, אמנות הכלולות התחייבויות לחיוב כספי המדינה, אמנות מסחר, ואמנות אחרות שלא ניתן לבטלן מדי שנה בשנה – אינן נחשבות למחייבות אלא לאחר אישורן על ידי הפרלמנט."

הלבנונית לנהל את מדיניות החוץ של לבנון ולנהל משא ומתן על הסכמים בינלאומיים בשם המדינה, לרבות מול ישראל, בהתבסס על סעיף 52 בחוקה. עמדה זו זכתה להד נרחב בתקשורת הערבית.

ביטוי לכך שההנהגה הלבנונית מאמצת הבחנה זו ניתן בדברי ראש ממשלת לבנון, נואף סלאם, בעקבות התנגדות אנשי הצבא שהשתתפו בשיחות להצטלם עם המשלחת הישראלית. בראיון לרשת הלבנונית LBCI ב-1 ביולי, טען סלאם כי אנשי הצבא מחויבים לנהלים האוסרים עליהם להצטלם עם ישראלים או לברכם לשלום, אולם הוא עצמו אינו רואה כל בעיה להצטלם עימם בעצמו. בדומה לכך, גם הנשיא ג'וזף עאון טען במסיבת העיתונאים המשותפת לאחר פגישתו עם טראמפ ב-21 ביולי כי סעיף 52 מעניק לו את הסמכות לחתום על הסכם המסגרת והצעד איננו דורש את אישור הפרלמנט.

מובן שגישה זו מעוררת התנגדות מצד משפטנים אחרים המצדדים במחנה "ההתנגדות", ובהם המשפטן הלבנוני אוסאמה רחאל, שטען כי אי-החוקתיות הברורה מאליה של משא ומתן ישיר עם האויב הפכה לפתע לעניין הטעון הוכחה. לשיטתו, אין לפרש את סמכויות הנשיא במנותק מן החוקה ומהסכם טאיף, שלדבריו שוללים אפשרות של משא ומתן ישיר עם ישראל. לסיעת חזבאללה בפרלמנט עמדה דומה והיא מגדירה את המגעים הישירים כחורגים ובלתי-חוקתיים. גם יו"ר הפרלמנט נביה ברי, המתנגד להסכם, טוען לאי-עמידתו בסעיפי החוקה הלבנונית.

המערכה בלבנון נגד הקשרים עם ישראל

בצד השיח הפומבי הנרחב בנושא, נמשכים בפועל מאמצים לאכוף את החקיקה נגד קשרי אזרחים פרטיים עם ישראל. זאת, בנוסף לאכיפה נגד התבטאויות פומביות בעד ישראל, ראיונות בכלי תקשורת ישראלים ואינטראקציות ברשתות החברתיות. להלן מספר דוגמאות מהתקופה האחרונה:

- על אף הביקורת על סמכותם של בתי הדין הצבאיים לשפוט אזרחים בגין קשרים או התבטאויות חיוביות לגבי ישראל, בתי הדין הצבאיים ממשיכים לשפוט ולהטיל עונשים כבדים על אזרחים המואשמים בכך:

- באפריל 2026 נידונו הפעילה ג'ומאנה ג'בארה וד"ר אחמד יאסין שלא בפניהם ל-15 שנות מאסר בפועל ולשלילת זכויותיהם האזרחיות. ג'בארה הורשעה בעקבות פרסומים ברשתות החברתיות שבהם שיבחה את דובר צה"ל בערבית וקראה לשלום עם ישראל. יאסין הורשע בעקבות סרטון פומבי שבו מתח ביקורת על השימוש שעושה חזבאללה באתר המורשת בבעלבכ לצרכים צבאיים.

- ביוני 2026 גזר בית הדין הצבאי 15 שנות מאסר בפועל על העיתונאית הלבנונית מריה מעלוף המתגוררת בארצות הברית, ושלל את זכויותיה האזרחיות. זאת, בעקבות ראיונות שלה לתקשורת הישראלית וביקורתה החריפה על חזבאללה.

- סערה פוליטית פרצה בלבנון בעקבות פרסום תמונות שבהן נראה איש העסקים הלבנוני אנטואן סחנאווי בקרבת ראש ממשלת ישראל ורעייתו במהלך ארוחת ערב שנערכה בווינגטון ב-27 ביולי לזכר הסנאטור לינדזי גרהם. סחנאווי ובת זוגו, הדיפלומטית האמריקאית מורגן אורטגוס, היו בין מארגני האירוע. בעקבות זאת, הוטחה בהם ביקורת קשה מצד מספר חברי פרלמנט והוגשו נגדם תלונות לתובע הכללי. תלונות אלה הובילו להוראת בית המשפט לערעורים לחקור את סחנאווי בתוך שלושים יום מרגע חזרתו ללבנון.

- קמפינים נרחבים נגד קשרים עם ישראל מקודמים בתקשורת וברשתות החברתיות בלבנון. במסגרת זאת, פועל באופן קבוע "קמפיין ההחרמה של תומכי ישראל בלבנון" נגד ביטויי נורמליזציה עם ישראל. ב-28 ביולי, למשל, הושק קמפיין להחרמת הקרנת הסרט "ספיידמן" החדש בלבנון, מכיוון שאחד מיוצריו הוא אמריקאי ממוצא ישראלי.

למרות כל זאת, לא ניתן להתעלם מהשינוי ביחס למגעים עם ישראלים בקרב הציבור הלבנוני ומן הנכונות הניכרת לבחון את גבולות האיסורים הקיימים, כאשר לא ננקטים צעדים משפטיים מול כל המעורבים בכך. מאז פתיחת המשא ומתן הישיר התפרסמו בכלי תקשורת לבנוניים מספר ראיונות עם בכירים, עיתונאים וחוקרים ישראלים – תופעה חדשה וחריגה. כך, למשל, פרסם האתר This is Beirut ראיונות עם החוקרת הישראלית שרית זהבי (21 באפריל) ועם שגריר ישראל בארצות הברית, יחיאל לייטר (ב-29 במאי); ערוץ אל-ג'דיד שידר (ב-4 ביוני) שאלה שהפנה כתב הערוץ בווינגטון ללייטר במהלך מסיבת עיתונאים; ובערוץ LBCI התראיין (ב-5 ביוני) העיתונאי הישראלי ברק רביד בשעת צפיית שיא. מהלכים אלה עוררו כצפוי ביקורת חריפה מצד חזבאללה וכלי התקשורת המזוהים עמו, ובראשם העיתון אל-אח'באר, שהאשים את גורמי התקשורת בקידום "הנרטיב הישראלי" ובהפרת חוקי החרם.

ההחלטה החריגה של ההנהגה הלבנונית לקדם שיחות ישירות עם ישראל, שהובילו לחתימת הסכם מסגרת בין המדינות ולתחילת יישומו, לא הייתה יכולה לעבור על מי מנחות בלבנון המפולגת אשר עדיין נתונה להשפעת התנגדותו של חזבאללה. זאת, במיוחד לנוכח קיומה של חקיקה לבנונית ותיקה נגד קיומם של קשרים בין שתי המדינות, אשר חזבאללה יודע לשמרה ומשתמש בה היטב, כשהוא דוחף להעמדה לדין ולהטלת עונשים כבדים נגד אלה שהפרו בראייתו את החוק. אמנם, התפתחות זו עוררה בלבנון פולמוס ציבורי, פוליטי ומשפטי נרחב, אשר בעקבותיו מסתמנת יצירת הבחנה בין חוקיות מהלכי ההנהגה הלבנונית מול ישראל מתוקף הסמכות שניתנה לה בחוקה (סעיף 52) לטובת ההגנה על ריבונות לבנון, לבין האיסור על מגעים עם ישראלים על פי החוק הפלילי הנאכף באופן מזדמן על אזרחים פרטיים וחברות.

בשלב זה ניכר כי מצד אחד, יכולת ההרתעה של חזבאללה מפני קשרים עם ישראלים נסדקה מעט, ורבים יותר במרחב הציבורי הלבנוני מעזים לפעול בניגוד לחוק. מצד שני, ההנהגה הלבנונית מבקשת להלך בין הטיפות ולא להחריף את הוויכוח הפנימי, ולפיכך נמנעת לפי שעה ממהלך לשינוי החקיקה בפרלמנט. זאת, גם לאור החשש שתתקשה להשיג את מבוקשה לנוכח עמדת יו"ר הפרלמנט, נביה ברי, התומך בגישת חזבאללה. יתרה מכך, הנהגת לבנון מאמצת כללי התנהגות זהירים במגעים עם ישראל: היא מבקשת שהשיחות יתנהלו בנוכחות או בחסות צד שלישי, ומשגרת אליהן משלחות בדרג נמוך המוגדרות כטכניות ונמנעות מחשיפה יתרה לצד הנציגים הישראלים. לא בכדי היה חשוב מאוד לנשיא עאון להימנע מפגישה פומבית עם ראש הממשלה נתניהו בארצות הברית – השניים הגיעו לפגוש את טראמפ במועדים שונים.

מנקודת מבטה של ישראל, להבנתנו, מוטב להימנע בשלב זה מהתערבות בוויכוח הפנים-לבנוני ומדרישה רשמית לשינוי החקיקה בלבנון או מהתניית המגעים בכך. כן מומלץ שלא לחתור למפגשים פומביים בין ראשי המדינות. יש לקחת בחשבון כי גם בחקיקה הישראלית לבנון עדיין מוגדרת כמדינת אויב, וצריך להתחשב בכך שההנהגה הלבנונית מתמרנת כיום בין הלחץ לקדם את המשימה הקשה של יישום ההסכם לבין ההתנגדות העזה לכך מצד חזבאללה. לחצים מצד ישראל עלולים להכביד עוד יותר על הנהגה זו ואף להחלישה, ולכן רצוי כי ישראל תותיר את הנושא לטיפול המערכת הפנימית בלבנון בהתאם להתפתחויות בעתיד.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.